

Denne søgbare PDF-fil er downloadet fra min personlige hjemmeside www.ronlev.dk.

Det er tilladt at dele PDF-filen med andre, da der ikke er ophavsret til titlen.

Besøg www.ronlev.dk. Måske er der andre af mine flere tusinde artikler og scannede bøger, der har interesse.

Mange venlige hilsener

Claus Rønlev

T. Baumgarten
Slogten Basballe.
I.

1931

S l æ g t e n B a s b a l l e ,

I
Aarhus-Slægten

ved
Torkil Baumgarten

Kjøbenhavn
Arkiv for Genealogi og Heraldik
1931.

Slægten Basballe.

Basballeslægten er en gammel Aarhusslægt, og hverken før eller senere har den jydsk Søskøbstad føstret en kraftigere Åt. I sin Blomstringsperiode var Slægten som et Aarhus Dynasti af Magistratspersoner og andre fornemme Borgere, og ude i Herrederne var gennem mere end et Aarhundrede et Antal Præster, Fogeder og Jordegodsbesiddere besvogret med Basballerne.

Navnet Basballe bragte Peder Nielsen, som 1604 20/11 blev Borger i Aarhus, med sig fra sit Fødested i Agri Sogn paa Mols - men han er ikke Slægtens Stamfader i egentlig Forstand.

- Enhver, som har været i Aarhus, ved, hvor Emervad er. Saadan er Gadens Navn, uagtet det nu skrives Immervad, udlagt: Immer vaad, hvilket naturligvis er en grov Misforstaaelse af Ordet. I meget gamle Dage var Vejen over Emervad kongelig Hærvej (Hovedlandevej) sydfra gennem Aarhus og videre nordpaa, og Broen over Vadet var "Byens Bro", oprindeligt den eneste Bro over Aaen. "Den neder Bro ved Mindet" nævnes 1661 som den nye Bro; før den Tid sejlede større Skibe helt op til Byens Bro, hvor der endnu er Tvættsted. Peder Nielsen Basballes Næring og Brug var som senere hans Søns, Sønnesøns og Sønnesønsøns "med kramboe, schibsfart och kornhandel" gennem fire Generationer i Købmandsgaarden "offuer broen i Emervad fra Brobjerg paa den wester siide". Broen havde Navnet "Basballebro" indtil engang i 1830erne, da Frederik VI. besøgte Aarhus. I samme Anledning blev ved Brobergs Ende opført en ny Port for Indkørslen til Byen sydfra, den fik Navnet "Frederiks Bro", følgelig kom Broberg til at hedde Frederiksgade, og "Basballebro" blev til Frederiksbro, men endnu i 1880erne kaldtes baade Gaden og Broen oftest med deres gamle Navne. "Basballegaarden" Grund er nuværende Matr.Nr. 389 (gl.Nr.262), som fra 1715 blev sammenlagt med Naboejendommen, nuv. Matr.Nr. 390 (gl.Nr. 261), og Ejendommens samlede Areal langs Emervads vestre Side strakte sig op til Hjørneejendommen ved Lille Torv, den gamle Borgmestergaard, som nu er Museum i Byens Anlæg af samme Navn. En Forsarsnat i 1744 brændte Basballegaarden og Naboejendommen med alle Bindinger Hus, Svalegange, Kramboder, Kornlofter, Vejerbod og Pakhuse, og Tagværket styrtede sammen over Værdier af mere end 100, 000 Rdl. Det var som et Forvarsel om Basballeslægten's Undergang - dens femte Åtmand døde i Fattigdom og største Nød i sin Fødeby. "Man maa absolut erkjende Lidværdigheden, som her gjør sig gældende: det er en Stigen

x-x Det
søns, de

Slægten Basballe

gjennem visse Generationer til Toppunktet og en Aftagen derfra ned ad. Uden denne dialektiske Bevægelse i Livet vilde Træerne voxe op i Himmelen", skriver Dr. J. R. Hübertz i en Fodnote i sit Skrift: "Aktstykker vedk. Staden og Stiftet Aarhus", som udkom 1845.

- P e d e r N i e l s e n B a s b a l l e nævnes 1608 som en af Byens 24 Mænd, 1610-11 var han ~~Kæmper~~ og Ejer af Gaarden i Emervad, en Del Boder og Grunde paa Broberg, 1 Have uden for Vesterport, kaldet "Sigen Sig", 1 Have uden Broberg og endelig af den store Damhave ved Møllen, hvoraf svaredes 28 Sk. Jordskyld til Hospitalet. Han døde o. 1626 og efterlod en Enke K i r s t e n P e d e r s d a t t e r og en Datter L i s b e t h P e d e r s d a t t e r, som ved Skiftet efter Faderen arvede Halvparten af Gaarden i Emervad, af den store Damhave og af al Løssøre.

N.B. (I Aarhus Overformynder Bog 1626 6/3 paa Skiftet efter Peder Nielsen Basballe er ved hans eneste Barn, Lisbeth Pedersdatters Navn tilføjet: "finge siden til echte hendis Stedfaders Broder ved navn Chresten Jensen, Vintapper i Kiøbenhavn anno 1634". Eftersom denne Chr. Jensen var en Søn af nedennævnte Jens Christensen (Anst), skulde jo hans Broder nedennævnte Jens Jensen o. 1626 have ægtet Peder Basballes E n k e og paa sin Vis være bleven sin Broders Fader. Naar Gaarden i Emervad senere (1688) nævnes som Christen Jensen Basballes "salig Faders (Jens Christensen Anst) iboende Gaard, kunde dette jo ogsaa passe paa hans egen Broder, h v i s denne var gift med hans Kones Moder - men kun for saa vidt. Jens Jensen var sikkert yngre end sin Broder Christen Jensen, som blev født 1611, samme Aar som Faderen vandt sit Borgerkab, og derfor kun 16-17 Aar gammel, da Peder Nielsen Basballes Enke Kirsten skiftede med sin Datter sikkert for at indgaa nyt Ægteskab. Det er rimeligt, at der i Vedtegningen skulde have staaet "hendes Stedfaders Søn". Samme Vedtegning er sket 8 Aar efter Skiftet (1626) og 1634 var Christen Jensen og Lisbeth Pedersdatter Basballe gifte og boede i Kjøbenhavn, hvorimod hans Broder Jens levede i Aarhus. Andre formoder, at den Peder Jensen, født i Baesbølle sønden Ribe, som 1620 blev Borger i Aarhus, skulde være Basballernes Stamfader. Men dels passer Tiden ikke, det er ikke rimeligt, at Baesbølle er blevet til Basballe, som er en Landsby paa Mols ikke langt fra Aarhus, og sidstnævnte Peder (Baesbølle) nævnes aldrig i Forbindelse med Basballerne.)

- Omtrent paa samme Tid som Peder Nielsen Basballe kom en Vestjyde til Aarhus. Han hed J e n s C h r i s t e n s e n, var født i Anst, Vest for Kolding, og vandt Borgerkab 1611, gav 6 Daler. Han var Handelsmand,

som Peder Basballe var det, og havde maaske været i hans Tjeneste, 1626 var han Raadmand, nævnes 1641-42 som Borgmester og saaledes den første Magistratsperson af Slægten. 1616 22/5 skædede Holger Rosenkrands til Rosenholm til Jens Nielsen Mørke og Jens Christensen, Borgere og Indvaanere i Aarhus, det Hus med Have, Jord og Ejendom, som Mette Ommestrups nu paaboer, beliggende paa den søndre Side ved Mindet, næst op til Hans Grønbecks og strækkende sig i Øster til Adelvejen og paa den søndre Side til den Vej, der gaar op til "Sioldkier" (1662: Sælkie, 1712: Selkie), eller med andre Ord det Areal, som strækker sig langs Mindegades vestre Side om Hjørnet og omtrent til det Sted, hvor Sønderallé nu ligger, og som i "Matricul paa Aarhus af 1661" er betegnet: "Ved Mindet: Søren Mørches øde eie 100, og Christen Basballes hauge - 60." Han blev Enkehænd ved samme Tid som Peder Basballe døde og ægtede hendes Enke Kirsten Pedersdatter. Ved sit Giftermaal blev han Ejer af Halvparten af Basballegaarden, samt andet Købstadsgods - og efter Tidens Ski kaldtes han: Jens Basballe. "1638 betalt Jens Basballe for huis kgl. May: Folk hos hannem havde forteret", og 1651 betaler hans Søn Jens Basballe Jordskyld til Hospitalet af Peder Basballes Jord ved Møllen (Damhaven). Han maa være død o. 1650 og nævnes ikke senere.

Af sit 1. Ægteskab havde han i det mindste to Sønner: Christen Jensen og Jens Jensen, som naturligvis kaldte sig Basballe. Efter Faderens Død arvede de Halvparten i Basballegaarden, Christen fik bl.a. Grunden ved Mindet og Jens bl.a. en Halvpart af Damhaven ved Møllen. Spørgsmaalet om Peder Basballes Datter Lisbeths fædrende og mødrende Arv fandt sin praktiske Afgørelse ved hendes Giftermaal med hendes Stedfaders ældste Søn Christen Jensen Basballe, hvilket sidste gav Anledning til Strid om Arv mellem de to Brødre.

- Den yngste Søn Jens Jensen Basballe fik 1634 Privilegium paa at drive Vinhandel i sin Gaard i Brohulen lige over for Basballegaarden paa den anden Side af Aaen. Paa hans Vinstue kunde det gaa varmt til, hvorom der i Dr. Hübertz' Skrift findes adskillige Aktstykker, 1646-47 var han Byens Kæmner, 1651 betaler han Jordskyld, 28 Sk, af Peder Basballes Have ved Møllen, 1654 lejer han Raadhuskælderen for 10 Sld. aarlig, 1661 blev Jens Basballe Vintappers Gaard i Brohulen, hand iboer, med 1 Gaardsavl vurderet til 270 Sld., "haffuer en Ringe brug med vintapperie", og s. A. blev hans Hauge uden Moelen vurderet til 80 Sld., 1667 var han Taxerborger og døde 9. August 1671, hans Hustru hed Anne Olufsdatter; de havde ingen Børn.

A. Christen Jensen Basballe, født o. 1611 i Aarhus og var ældste Søn af Borgmester Jens Christensen (Anst). 1634 nævnes han som "Vintapper" i

Nyboer, men kort efter er han atter i Aarhus med sin Hustru, Lisbeth Federsdatter Basballe. I 1646 leverer han Bly til Domkirken, "1652 $30/4$ annammet aff Christen Basballe for it stoelstade till sin hustrue Lisbet Petersdatter udj de lange Quindstole Nr. 17 pænd iij Dl". Hun døde 27. Oktbr. 1652, blev begravet 31. s.Md. i Frue Kirke "aff de 4 mindste klocher for Chr. Basballes hustrue iij Dl. 1 mark". I 1661 underskriver han som Raadmand Taxeringen paa Byens Gaarde, Huse og Grunde og sad i Raadet til sin Død 1675 svarer han af "Eye og medel" 80 Rd., og var i mere end een Menneskealder Byens rigeste Mand. Efter Broderens Død var Basballernes Købstadsgods i Aarhus samlet paa hans Haand. Hans Ejendomme laa spredt i alle Byens Gader, og i alle dens Kroge fandtes Boder, Haver og øde Pladser, der ejedes af Christen Basballe. Det havde derfor staaet i hans Magt at skabe det 18. Aarhundredes Aarhus, og den Tanke har maaske ikke været ham fremmed. I hvert Fald begyndte han store Byggeforetagender ved den rigtige Ende. Ved Mindeport og inden for denne ejede han som Arv efter sin Fader den store Grund, som strakte sig fra Porten langs Gadens vestre Side til "det store Hus", d.v.s. Magasinhuset, opført af Chr. Bryske og kaldet "Trods Katholm" (nu Brødr. Kiers Gaard). Ejendommens Areal var betydeligt med bagved liggende Frugthaver, Parker og Damme. Paa en Del af Arealet lod han opføre tre store Købmandsgaarde (nuv. Matr.Nr.92-96 samt en Del af Nr. 89), som i Grundtaksten af 1682 er anført i Rækkefølge fra Mindeport at regne: "Peder Baszballes egen iboende Gaard med hosliggende Hauge $366 \frac{2}{3} - 45 \frac{5}{6}$, næst ved: "Michel Jacobsens egen iboende Gaard med tilliggende Hauge 400 - 50", (Ejeren var gift med Chr. Basballes Datter Anne Christensdatter) og endelig: "Jens Christensen Baszballes Gaard med hosliggende Hauge som Søren Ollufsen iboer $253 \frac{1}{3} - 31 \frac{2}{3}$ ". Førstnævnte Beløb er Bygningstaksten, sidstnævnte Grundtaksten. Gaardenes Betydning som Købmandsgaarde vedvarede indtil vore Dage, da Hans Broge havde sin store Virksomhed der. I Christen Basballes sidste Leveaar synes det at være gaaet tilbage for ham. Ved kgl. aabent Brev af 1680, 1. Septbr. blev han befriet for Indkvartering og andre Paalæg af Skatter begrundet paa hans høje Alder og fordi han i 40 Aar havde været en af de største Skatteydere. Men længe før havde han overdraget Handelen i Emervad til sin ældste Søn og var flyttet ind i Gaarden paa Vestergade, "Søren Molboes Gaard", (nu Mønstedes Gaard), som han havde faaet ved sit andet Giftermaal. Kort Tid før han døde gav han til de fattiges Brug: 4 Boder paa vestre Side bag Klosteret paa 2 Fag hver (1682: Chr. Basballes 4 Boder 40 - 5), og efter hans Død gav hans Søn Borgmester Jens Basballe i Henhold til Faderens Løfte og uden Fundats endnu 7 Boder paa samme Side bag Klosteret op til Klostermuren, hver paa 2 Fag (1682: 7 Boder $86 \frac{2}{3} - 10 \frac{1}{4}$),

Slægten Basballe

... til deres Vedligeholdelse "Hieronymusbakken" (nu
sa Plads, hvor Pottiganstalten i Vesterallé er opført
antlige 11 Boders Areal er nuv. Matr.Nr. 1094-99 og
1101, som er Gaardsplads. Ved Skøde af 1795 30/1 over-
drog Magistraten Boderne til Pottigvæsenet for 660 Rd.,
den ene af disse blev senere afhændet, og siden har "Bas-
balles Boder" været Bolig for 11 Enker i 6 Beboelseslejt-
ligheder.

- Christen Jensen Basballe døde 12. Novbr. 1687 og blev
begravet i Vor Frue Kirke, hvor der i Sakristiet hænger
et Epitafium over ham og begge hans Hustruer, samt hans
Enkes første Mand, der alle er afbildet paa et Maleri i
oval Ramme omgivet af Englefigurer under et Topstykke med
en billedlig Fremstilling af Korsfæstelsen og derunder
følgende Indskrift:

"Gud til Ære Oc Kircken til Prydelse er dette Epithafium
opsat Efterkommerne til Admindelse at herunder hviler Ær-
lig och nu hos Gud salig Christen (Jens)søn Basballe for-
dum fornemme Handelsmand herudi Aarhus som Døde død 12.
Novbr: Ao 1687 udi hans Alders 76 Aar med sin kiære Hustru
Elisabet Pedørsdatter som Døde død 27. Octbr. 1652 udi
hendis Alders 44 Aar leffde de udi Ehteskab tilsammen 18
Aar. Saa oc hviler her Søffren Ottessøn Molbo fordum Han-
delsmand oc som Døde død 22. April Ao 1661 i hans Alders
37 Aar med sin kiære Hustru Inger Hieronymusdatter i De-
ris Ehteskab leffde de i 7 Aar hun kom siden med Bas-
mand Christen Basballe udi Ehteskab leffede de tilsammen
34 Aar. Døde den 26. Januar Ao 1698 udi hindis Alders 74 Aar."
(Ved gentagende Opmalinger er Indskriften enkelte Steder
bleven misforstaaet, hvilket er rettet her.)

Paa hver sin Side af Epitafiet er paa et Fodstykke
anbragt en Kvindefigur i naturlig Størrelse. Kvinden til
højre staar med foldede Hænder og himmelvendt Blik, den
anden holder i sine Arme en Tigerunge, som er halvt skjult
under hendes folderige Klædebon, og hun ser frem for sig
med et prøvende Blik. Saafremt de to Figurer er sindbil-
ledlige Fremstillinger af Christen Basballes Hustruer,
maa Kvinden paa venstre Side være Inger Hieronymusdatter,
hvilket synes at kunne være rimeligt med det i det følgen-
de om hende oplyste. Paa Korets nordlige Væg hænger et
andet Epitafium over Basballeslægten, som er opsat til
Minde om Christen Basballes Søn og Sønnesøn og omtales i
det følgende.

- Elleve Aar efter sin første Hustrus Død giftede
Christen Basballe sig med Inger Hieronymusdatter. Hun
var født o. 1624, Datter af Kapitlets Ridefoged Hierony-
mus Gølden (f. i Lybæk, begr. i Domkirken 1656, 9/2) og Enke

efter Købmand Søren Ottesen Molboe, som døde 22/4 1661, 57 Aar gl. Som Medgift bragte hun Chr. Basballe Gaarden paa Vestergade (Søren Molboes Gaard), en Gaard paa Guldsmædgade (Güldens Gaard) samt Hieronymusbakken vest for Broberg. Af sit 1. Ægteskab havde hun een Søn, Henrik Sørensen Molboe, som døde 1678. Inger blev aldrig sine Stedbørn venligsindet, og de hadede hende af oprigtigt Hjerter og deres Halvbroder Hieronymus Basballe som en ukaldet Medarving. Det gensidige Had brød ud i Ondskab, mens Chr. Basballe endnu laa Lig i Søren Molboes Gaard, hvor en Del af hans Børn og Svigerbørn var samlet i Dødsværelset. De kunde ikke blive enig med Stedmoderen om Skiftets Behandling. Hun paastod bl.a., at Gaarden, samtlige til Stede værende Obligationer, klingende Mønt, Smykker af Guld og Sølv, ædle Stene, Hieronymusbakken og meget andet var hendes Søns mædrende Arv, hvorimod hendes Stedbørn forlangte Registrering og Deling. Saa begyndte en aarelang og bitter Strid. I første Omgang sejrede Enken, idet Boet forblev uskiftet til 1693 6/9, da det ved et Magtbud af Jens Christensen Basballe, som var udpeget til Byens Borgmester, kom under Magistratens Behandling. Formuen blev endelig opgjort til 30,000 Rdl., Købstadsejendomme til 3450 Rdl., forarbejdet Sølv og Guld 354 Rdl., rede Penge 2800 Rdl. Obligationer 6295 Rdl. o.s.v. Boet blev udskiftet i 28 Søsterlodder. Men Inger Hieronymusdatter vilde ikke bøje sig, og Trætten fortsattes med lige stor Bitterhed fra alle Sider. Endelig afgjordes Sagen ved Højesterets Dom af 1698 27/6 med det Resultat, at Magistratens Skifte af 1693 bør i alle Maader ved Magt at stande. Men da var Inger død, hun døde i Søren Molboes Gaard 26. Januar 1698. Hendes Søn Hieronymus tog Sagen op paany med en Proces mod sin Halvbroder Borgmesteren paa Magistratens Vegne, der afgjordes ved HR.Dom af 1699 17/5 til liden Ære for Borgmesteren, men uden Fordel for Hieronymus, der allerede havde opgivet sit Bo til Skifteretten som Fallit.

Af sit første Ægteskab efterlod Christen Basballe sig 3 Sønner og 5 Døtre, af andet Ægteskab een Søn.

a) Af første Ægteskab:

1. Jens Christensen Basballe, født o. 1637. Han lærte Handelen i Lybæk og var en Del Aar udenlands, 1664 vandt han Borgerskab i sin Fødeby og overtog samtidig Familiegaarden i Emervad, blev Raadmand 1667 og Borgmester 1695 16/4. Han var en dygtig Handelsmand, men vindesyg og trættekær. I Raadet var han myndig og egenmægtig i sine Handlinger og læe stadig i Processer. I et og andet Slægtskabsforhold var han besvogret med Byens anden Borgmester og de fleste af Raadmændene. Under Striden med sin Stedmoder og hendes Søn var han

ond og hævngherrig, men ogsaa hun var af et meget stridbart Gemyt, og det er muligt, at han paa Epitafiet har villet antyde sin Mening om hendes Karakter. Han var Pengeudlaaner i stor Stil, og i sine sidste Leveaar havde han nok at gøre med Forvaltningen af sine Penge, der for Størstepartens Vedkommende var anbragt i Obligationer og med Pant i Landejendomme og Købstadsgods. Han havde derfor forlængst afstaaet Handelen til sin eneste Søn, som fra sin tidlige Ungdom af havde deltaget i Faderens vidtforgreneede Virksomhed. Den gamle Borgmester afgik ved Døden 1708, og hans Lig blev foreløbig bisat i sin afdøde Svigerfader Provst Chr. Nielsen Friis' aabne Begravelse i Vor Frue Kirke, hvor hans anden Hustru fire Aar tidligere var stedet til Hvile. Mange Aar senere lod hans Søn i samme Kirkes Kor indrette en stor Familiebegravelse og flyttede Faderens Lig derhen. 1725 lod han derover opsætte et Epitafium over Faderen og sig selv med følgende pompøse Indskrifter:

"Staa gunstig Læsere har du lyst til at læse Grafskrifter saa læs og her, at her findes to som een, af et blood, et Embede, et Lif og Lefnet, nogen stund fra hinanden adskilte nu u-adskillelige, hver i sin Graf, en from Fader hos en elskelig Søn hvo er Faderen? Velædle og Velviise Jens Christensøn Basballe fød 1637, død 1708, da hand efterlod sin Søn fordum Borgermester i Aarhus oprunden af en af de da fornemste Familier her i Byen, oplærdt ey allene i Byens Scholer, men endog paa fremmede Steder, hvorved hand er fremvoxen i Gudsfrygt, Forstand og Erfarenhed, at blive det hand til døden blef, en retskaffen Øfrigheds Mand, en brømmelig Kjøb Mand Hand var gift med Maren Jacobsdatter Vinter 1 aar, med Anne Christensdatter Friis 36 Aar tvende meget Gudfrygtige og Dyderige Damer i sit første Ægteskab var hand uden Børn, i sit andet velsignet med en Søn som var hands eeniste Arfving, der imens hands Fader levede var Fader til 6 efter hands død til andre Børn / Da hand var død, har hans elskelige Søn og saa betenct sin Død, og da giort sin Graf Tæt hos sine kiære Forældris Graf, ja over deris sammenliggende Graver, opsat disse sammenstaaende Grafskrifter til de Dødes u-dødelige Minde, hvilke i Haabet ere hensovede paa hin dag at nyde en ærefuld Opstandelse."

"Vandrings Mand staa og læs, hvorledis dette Epitaphium fatter to i et, nemlig, de to, som herunder i Herren hviler, samlede til et Sted, en Skikelse, en Giemme, en Hvile, her med deris sl: hensovede Hustruer sammensovende, dend eene ved dend andens side, een elskelig Søn hos sin fromme Fader. h v o e r S ø n n e n ? Høyfornemme nu Himmel-salige Christen Jensøn Basballe fød 1672, død 17 da hand efterfulgte denne sin Fader, hvis Sæde Sønnen efter Faderen med

Er bekjendte i Aar, opdragen i sine Forældris priselige fodspor, uden Lands forsøgt og øvet i alle behørigte Videnskaber med ald ønskelig forfremmelse, at være dend hand sig altid viisde en retsindig Borgemester en god Christen i Ægteskab med tvende høvelskelige Hustruer som vare begge af fornemme Herkomst og priselig Adfærd levede først med Vibece Arildsdatter Bentzon dernest med Anne Nielsdatter Friis imidlertid velsignet med Ægteskabs Planter nemlig 6 Sønner og 3 Døttre i sit første Sønner og Døttre i sit Ægteskab. I de gudelige dødstanke, som hand altid om sin dødelighed har baaret, har hand Anno 1725 bekostet dette Epitaphium, som et høfortient Monument over sine allerkiariste Forældre, hvor under hand har udvalt at samles til sit Folk forventendes en høytidelig Forsamling i de æ v i g e Boliger. (de manglende Tal har ingen efter hans Død følt sig kaldede til at lade anføre.)

- Paa en Ligsten, opstillet ved Væggen i Koret findes følgende Indskrift, som er samtidig med hans Bisættelse:

"Her under hviler Edle og velvise Jens Christensøn Basballe, fordem Raadmand og Borgemester her udi Aarhus 41 Aar, som døde 1708. udi sit Alders 71. Aar, Med sin gudelskende og dyderige kiære Hustrue, Anna Christensdatter Friis som døde 1704. udi hendis Alders 64 Aar, udi deris Ægteskab som de lefde 36 Aar iblant andre Velsignelser gaf Gud dennem ogsaa en Søn, som vil Gud hviler her nest hos og alle forventer en glædelig Opstandelse, den Gud gifve A m e n . "

- Epitafiet er smukt og værdifuldt. Det savner Portrætter og bestaar af en bred Konsol i Barokstil. Paa Konsollen hviler tvende ovale Tavler med Inskriptionerne. De holdes af en Engel i Midten og en ved hver Side. Englene er mindre heldigt modellerede, hvorimod det dekorative Skulpturarbejde er godt udført. Under Konsollen er anbragt Slægtens Vaaben og Bomsærker. Basballevaabnet er med et Skibsanker og et Hus med Aarer (Aarhus) i Skjoldet.

- Jens Christensen Basballe var to Gange gift. Første Gang 11. Søndag e. Tr. 1665 i Viborg Graabrødre Kirke med Maren Jacobsdatter Winther, Datter af Raadmand Jacob Sørensen Winther og Kirstine Nielsdatter Trape. Hun døde efter et Aars Ægteskab uden Børn. 2. Gang 1668 i Aarhus med Anne Christensdatter Friis, født i Aarhus 1640, Datter af Sognepræst ved Frue Kirke og Provst Christen Nielsen Friis og Karen Clemensdatter Smagbier, hvis Epitafium ligger i Kirkens Kor paa samme Væg som Basballe-slægtens. Hun døde 1704, 64 Aar gammel og var Moder til een Søn.

Søn af 2. Ægteskab:

- a. Christen Jensen Basballe, født 1672 i Aarhus. Som eneste Søn blev han opdraget i sine Forældres priselige Fodspor, udenlands forsvægt og øvet i alle behørigte Videnskaber o.s.v., som han selv har skrevet det paa sit Epitafium - og som eneste Arving kom han tillige i Besiddelse af en mægtig Formue, og han var Mand for at forøge den, uden altid at tage det saa nøje med Midlerne. Slægtens Dannelse og Erhvervsdygtighed synes at have kulmineret i ham, men dermed ogsaa andre af Slægts-egenskaberne: Myndigheden, der hos ham udarter til sejt Stædighed, Vindskibeligheden til Nærighed, som i hans sidste Leveaar gaar over til Sindssyge. Han tog Borgerskab 1698 og blev allerede 1710-5/9 Borgmester uden forud at have været Raadmand. Han var uomstridelig en dygtig Øvrighedsperson og endnu dygtigere Købmand, havde mange Skibe i Søen, men det hændte, at hans Skibsladninger over Østersøen udlossedes i hans Pakhuse ved Aaen uden at Angivelser var paa stemplet Papir og indført i Toldbogen. I Krigs- som Fredstider forstod han at handle i rette Øjeblik, og hans Kornlofter og Pakhuse var altid fyldte med Forraad af alle Slags Varer. Som et veltalende Bevis paa hans Vindskibelighed kan nævnes af en Fortegnelse over hans Formue i 1717, før han indgik sit andet Ægteskab: Købstadsgods i Aarhus. Foruden Familiegæstgædder i Emervad med Krambod, Pakhuse, Vejerbod og Kornlofter, et Indbo med mange prægtige Møbler, ansat til en Værdi af 10,000 Rdl., Guld, Sølv og Juveler for over 10,000 Rdl. I et uafraaset Skab laa paa et Sted 4000 Rdl. smaa C 4 Kroner, Kramvarer i Pakhuse og Kældre af alle Sorter langt over 10,000 Rdl. af Værdi. Naboejendommen i Emervad, arvet, men af ham opbyggt 1711, 2 Gaarde paa Lille Torv, Gaarden paa Domkirkegaarden Nord for Kirken med Frugthave til (den senere Stiftsprovstgaard og Grunden, hvor Byens Raadhus nu staar). Den grundmurede Kannikegaard Syd for Kirken, som han lod forfalde af Nærighed, Byen købte senere Pladsen, som blev det nuværende Clemens-Torv, 1 Gaard paa Klostergade, Søren Molboes Gaard paa Vestergade, Güldens Gaard paa Guldsmedgade, begge Hjørneejendomme ved Fiskergades Udmunding i Frederiksgade. De tre Købmandsgaarde paa Mindegade var dengang paa andre Hænder, men endnu ejede han Jord uden for Mindeport, samt tre Boder inden for Porten og Slægtens ældste Eje: Kornhaven uden for Broberg (5 Skp. 3 Fdk. 2 alb.), Haven ved Møllen (1.2.2.), 1 Part Engjord i "Silkier", Bispe-toften med tilligende Dam- og Blegghave, 1 Frugthave mellem Graven og Rosengade (3.3.2½.) og 1 do. paa Fiskergade. I Fiskergade havde han desuden 26 Boder, i Aagade 11, paa Mejlgade 8 og 24 andre Steder i Byen. Han drev 22 Gaardsavlinger, ejede Wrads Kongetiende af Hrtk. 10 Td. 3 Skp. 2 Fdk., arvet efter Faderen, Mei-

sing Skov med tilhørende Selvejergaard af Hrtk. 7 Tdr., saa og 1 Boels Jord i Forlev By med Skovskvld og andre Afgifter. 3 Kirker og endelig Østergaard i Salling. Tillige havde han paa Rente andre Steder 7000 Rdl., foruden en stor Del Pantegods, udestaaende Gæld af ham selv værdsat til 50,000 Rdl. - tillige med mangfoldige andre Ting, som ikke kunde specificeres, hans sl. Forældre efterlod.

Til at bestyre saa vægtige Værdier krævedes en stærk og myndig Mand med Klarhed i Tanken og indgaaende Kundskab om Retsforhold og til Formueforøgelsen en Handelsmand, der til enhver Tid var sine Fjender og al Konkurrence overlegen. I begge Henseender var Christen Basballe den rette Mand, men Skæbnen selv kunde han ikke overvinde. Basballeslagts Undergang var beseglet, maaske netop i Følge af Loven om den dialektiske Bevægelse i alt Liv paa Jorden. Ikke alene tiltog hans Fjender i Tal, deriblandt Stiftamtmanden, Byens Magistrat og Flertallet af hans Medborgere, men hans egen Søn saarede ham paa hans eneste Sted. Med utrolig Hjerteløshed saa han til, hvorledes Jøder og andre Kreditorer udbyttede hans eneste Søn Jacob Christian Basballe og pure nægtede at udbetale ham en ringe Sum af hans Mødrende-arv, hvorfor Sønnen blev arresteret i Oktober 1739. Stædighed og Gerrighed blev herskende i alle hans Handlinger, og han blev en Gnier af allerværste Art. I 1720 havde han lukket sin Bod i Emervad og "formedelst med behæftede Hoved Svimmelser kan ei komme paa Raadstuen, eller ud af mit Huus uden befrygtende Livs Fare", skriver han samtidig til Raadet, og flyttede frem og tilbage fra Gaarden i Emervad til Vestergade - maaske af Frygt for paakommende Anstød. Han foretrak at lade sine Varer raadne i Pakhusene, for at ingen andre skulde nyde Fordel af de efter Krigen svigtende Konjunkturer, og endnu i 1741 havde han et anseligt Forraad af Kramvarer i Behold. Stiftamtmanden blev beordret til at undersøge, hvad Beskaffenhed det havde dermed. Paa hans Herregaard "Østergaard" i Salling laa der 20,000 Tdr. Korn, som han ikke vilde sælge til gangbar Pris, og han vilde have mere for sine der opstaldede 70 Øksne end alle Egnens andre Proprietærer. Ingen vilde bo i hans mange Gaarde og Huse, fordi han skruede Lejen for højt op, og sine Skyldnere behandlede han efter Lovbogens Strenghed og med største Ubarmhertighed. Der kan næppe være Tvivl om, at han var bleven sindssyg.

Natten imellem 7. og 8. April 1744 brændte Basballe-gaarden og Naboejendommen i Emervad samt den gamle Vejerbod lige over for Gaarden, hvorfra syv Skippund Humle blev udkastet og straks bortført af Fattige, der var paa Ferde "for at redde, hvad reddes kunde". Ilden brød vistnok ud i Basballes eget Sovekammer, og han løb omkring uden at tænke paa at redde noget; men tværtimod med grove Ord forbød, at noget førtes bort fra det brændende Hus. Med Magt blev han i sidste Øjeblik baaret ud igennem et Baghus til Aaen og sejlet over denne til Mr. Hasselmanns Østgiveri.

Alt brændte, deriblandt hans Regnskabsbøger og Obligationer. Af en Kufferts Indhold, der bestod af 50,000 Rbdl. i Guld, Sølv og Kobberpenge, reddedes kun nogle indsmeltede Rester. Efter Ildebranden blev han fuldkommen sløv og ligegyldig og døde 1747 i Søren Molboes Gaard, hvortil han var flyttet og holdt sig inde. Endog Kirkebogen med hans, hans Hustruers og Børns Navne er gaaet til Grunde, og de manglende Tal paa hans Epitafium i Vor Frue Kirkes Kor havde ingen Tanke for at lade paamale. Skiftet efter ham blev behandlet ved Kommissarier, deriblandt Grev Frijs til Frijsenborg, og endnu 1769 var det ikke sluttet. Sønnens Kreditorer flaaede Boet, og Basballernes Gaarde og Huse i Aarhus sank i Ruiner, fordi ingen vilde bo i dem. Materialierne i dem blev bortstjålet, og hvor forhen havde staaet velindrettede Vaaninger i Rækker, laa der efter faa Aars Forløb kun en Hob Grus og molesterede Mursten paa Pladsen.

Basballe-slægtens Magt og Rigdom var forbi, og en hurtigere Tilintetgørelse af fire Generationers samlede kolossale Formue har Aarhus ikke set, hverken før eller siden.

- Christen Jensen Basballe var to Gange gift.

I Oktober 1701 ægtede han sit Søskendebarn Vibeke Arildsdatter Bentzen, Datter af Præsten i Tyrsted. Hun døde allerede 1713, hvorefter han giftede sig med et andet Søskendebarn til dem begge Anne Nielsdatter Friis, Datter af en af Provst Christen Friis Søner. Af 9 Børn af 1. Ægteskab levede kun de tre, af andet Ægteskab levede een Datter.

Den eneste Søn, som levede, var Jens Christian Basballe, født o. 1710. Han blev Student og studerede Theologi, men en Dag i Sommeren 1735 overraskede han Familien med at være bleven Assessor i Højesteret og Hofretten, hvilket lød som noget, men blot var en Slags Titel. Han havde Anlæg for at bruge Penge, men da Faderen ikke vilde lukke op for Pengesækkene, kom han i Aagerkarles Vold, og disse lod ham arrestere "for een liden og Ringe Debet". I "Aktstykker vedk. Staden og Stiftet Aarhus" III (1846), S.290 ff., er trykt 3 Skrivelser angaaende hans Forhold, deribl. en Redegørelse fra hans egen Haand, hvoraf fremgaar, at hans Ulykke mere skyldtes Faderens Gærrighed end Sønnens Letsindighed. Han kom omsider ud af Fængslet og drog til Aarhus, hvor han levede i stor Nød og skal være død 1769.

Al 24 3 Døtre blev Anne Friis Basballe (død 1736) gift med Præsten Magister Søren Luge i Holstebro (død 1730) og efterlod 2 Børn. Maren Basballe blev gift med en Smaaborger Chr. Spliid i Aarhus og havde en Datter, som blev gift med Niels Gregersen Schaarup, hvis eneste Barn Johanne blev testamentarisk Arving til den sidste Rest af Christen Basballes Formue, som i 1768 var 400 Rdl, men hun fik endda kun Halvparten af Summen udbetalt. Den eneste Datter af 2. Ægteskab Ingeborg Basballe var svagsindet og blev forsømt

af Faderen, sine sidste Lovskaar havde holdt sig hold hos sin Svoger, ovennævnte Nibls Brøgersen Schaarup i Aarhus, og "af Taknemmelighed med sine eneste Venner i denne jammerlige Verden" indsatte hun ved sit Testamente af 1768, 9. Oktbr., dennes Datter Johanne Schaarup til sin eneste Arving og Æde 16. Decbr. s.A. i Aarhus. Men hendes Halvsøster, ovennævnte Anne Friis Basballes to Børn af hendes Egteskab med Magister Søren Lugge: Justitsraad Enevold Berregaard Lugge og Helene Christine Lugge, Enke efter Kommandør Johan Henrik Dumreicher, gjorde Indvendinger om Testamentets Gyldighed, og først efter langsommelige Forhandlinger faldt de til Føje med at faa Halvparten af Arven udbetalt.

2. P e d e r C h r i s t e n s e n B a s b a l l e , født o. 1644 i Aarhus, blev Stamfader til en talrig Efterslægt paa Langeland. Se Rudkjøbing-Slægten Basballe.
3. Augustinus Christensen Basballe, 1681 Sognepræst til Mygind, Krogsbæk og Skjerring Menigheder, død 1694.
4. Silche Christensdatter Basballe, gift 1. Gang med Hans Hansen Hay, død 1675, 2. Gang med Peder Rasmussen Gylдинг, død 1685, begge Skippere og Købmænd i Naboejendommen til Basballegaarden i Emervad, som efter hendes Død 1694 købtes af hendes Broder Jens Christensen Basballe for 700 Sletdaler.
5. Maren Christensdatter Basballe, blev gift med Morten Agerup, Skipper i Tranekær paa Samsø.
6. Anne Christensdatter Basballe, død 1685. Hun var 1. Gang gift med Hans Hansen Storm af en gammel Aarhus-Slægt, død 1671, 2. Gang med Michel Jacobsen, Skipper og Købmand i Aarhus.
7. Margrethe Christensdatter Basballe, blev i Egteskab med Præsten i Mørke Søren Pedersen Sommer (død 1691) Stammemoder til Præsteslægten Sommer.
8. Elline Christensdatter Basballe, blev i Egteskab med Præsten til Lyngaa og Skjød Mads Sørensen Stammemoder til Slægten Vjersing.
 - b) Af 2. Egteskab:
9. Hieronymus Christensen Basballe, Købmand i Aarhus, Hjer af Lille Røstrup, død 25. Januar 1708 i Isllerød Rønnegaard. Stamfader til Slægten von Basballe.